

Kiadványsorozat
1. Kötet

ENHANCE
LEARNER VOICE

ENHANCE
Minifüzetek

A
marginalizáltság
csendjének
megtörése

A kiadványt az NHE koordinálta

Co-funded by
the European Union

Ez a könyv a Creative Commons Attribution 4.0 Nemzetközi Licenc alatt jelent meg.

A következőket teheted:

Megosztás: az anyag másolása és terjesztése bármilyen médiumban vagy formátumban.

Adaptálás: az anyag bármilyen célú, akár kereskedelmi célú remixelése, átalakítása és felhasználása. A licencadó nem vonhatja vissza ezeket a szabadságokat, amíg betartod a licencfeltételeket.

A következő feltételek mellett:

Attribution – Megfelelően meg kell jelölnöd a forrást, meg kell adni a licencre mutató linket, és jelezned kell, ha változtatások történtek. Ezt bármilyen ésszerű módon megteheted, de nem olyan módon, amely azt sugallja, hogy a licencadó támogat téged vagy az általad használt tartalmat.

Megosztás: Ha remixeled, átalakítod vagy felhasználod az anyagot, a hozzájárulásaidat ugyanazon licenc alatt kell terjesztened, mint az eredetit.

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Tartalmak

A tanulók hangjának erősítése	4
Megtörni a csendet	7
Szociodráma	9
Művészetterápia: Személyes narratívák és reflexiók	11
Személyes történetek	14
Művészetterápia: Személyes narratívák és reflexiók II	17
Összefoglalás és konklúzió	20

A tanulók hangjának felerősítése

A marginalizáltság csendjének megtörése

Bevezetés

Az ENHANCE projekt azon a meggyőződésen alapul, hogy a tanulók hangja nemcsak értékes, hanem létfontosságú az igazságos, befogadó és reagáló felnőttképzési rendszerek alakításában. Ez a három minifüzetből álló sorozat azért jött létre, hogy teret adjon ezeknek a hangoknak – azoknak a hangoknak, amelyeket túl gyakran figyelmen kívül hagynak, alulértékelnek vagy aktívan elhallgattatnak.

Mindegyik füzet egy másik témára összpontosít, amely azzal kapcsolatos, hogy a felnőtt tanulók hogyan élik meg a kirekesztést, és hogyan nyerik vissza a teret, a láthatóságot és a befolyást az oktatás és a közösségi részvétel révén:

- A marginalizáltság csendjének megtörése, NHE (Magyarország),
- A rendszerszintű kirekesztés hangjának visszaszerzése, das kollektiv (Ausztria),
- A közösségi cselekvésre szánt szókimondó tanulási terek létrehozása, ABC Foundation (Hollandia).

Ezek a füzetek együttesen öt közös célt szolgálnak:

- A tanulók meghallgatását akadályozó rendszerszintű akadályok kezelése
- A tanulók hangjának felerősítése hiteles és hozzáférhető módon
- Az inkluzív felnőttoktatás támogatása, amely alkalmazkodik a tanulók életéhez, és nem fordítva
- A megélt tapasztalatok láthatóvá és politikaivá tétele
- A tanulók közötti, valamint a tanulók és a pedagógusok közötti szolidaritás előmozdítása

E célok elérése érdekében a füzeteket a tanulókkal közösen, részvételen alapuló workshopokon keresztül készítették, kreatív, reflektív és tapasztalati módszerek széles skáláját alkalmazva. Ezek közé tartozott a szociodráma és a művészetterápia (NHE), amelyek lehetővé tették a tanulók számára, hogy szimbolikusan és kollektíven feldolgozzák tapasztalataikat, valamint a személyes narratíva és a tanuló által vezetett interjúk (ABC Alapítvány), amelyek az egyéni tanulási és önrendelkezési utakat rögzítették.

A tanulók hangjának felerősítése

A marginalizáltság csendjének megtörése

A harmadik füzet (das kollektiv) a photovoice módszert alkalmazta, amely teret teremtett a tanulók számára, hogy vizuálisan dokumentálják, megosszák és reflektáljanak tanulási tapasztalataikra fényképek és feliratok segítségével.

Minden füzet nemcsak azt emeli ki, hogy a tanulók mit tapasztalnak, hanem azt is, hogyan adnak értelmet a világuknak, hogyan állnak ellenük és hogyan alakítják át azokat. A történetmesélés, a kreatív kifejezőmód és a kritikai reflexió révén ezek a füzetek bemutatják a részvételen alapuló felnőttoktatás erejét, mint a lehetőségek és az átalakulás terét. Elsősorban más tanulóknak szólnak – inspirációt, reflexiót és szolidaritási érzést kínálva, valamint gyakorlati betekintést nyújtva abba, hogyan alakíthatják a felnőtt tanulók saját tanulási útjukat, és ezáltal hogyan befolyásolhatják a körülöttük lévő közösségeket és rendszereket.

Minden füzet végén található források és kapcsolattartási pontok listája ötleteket és eszközöket kínál a bekapcsolódáshoz, a cselekvéshez vagy a hasonló úton haladó másokkal való kapcsolatfelvételhez.

Ez a füzet – **A marginalizáltság csendjének megtörése** – a magyarországi NHE munkáját dokumentálja. A közösségi alapú ismeretterjesztés több éves tapasztalatára építve a projekt szociodráma és művészetterápia segítségével dolgozott a tanulókkal, hogy a képzési környezetben a kirekesztés érzelmi, társadalmi és strukturális dimenzióit feltárja. A folyamat teret engedett a szimbolikus történetmesélésnek és a vizuális kifejezésnek, lehetővé téve a résztvevők számára a reflexiót, az újrakapcsolódást, valamint a cselekvőképesség és a szolidaritás érzésének visszanyerését.

A tanulók hangjának felerősítése

Szociodráma és művészetterápia

A program módszertani alapját két, egymást kiegészítő megközelítés adja: a szociodráma és a művészetterápia. A szociodráma egy csoportalapú önismereti módszer, amely drámai helyzetek létrehozásán keresztül lehetővé teszi a feszültségek, szerepkonfliktusok és hatalmi dinamika feltárását a társas interakciókban. A résztvevők nem a saját személyes történeteiket játsszák el, hanem szimbolikusan közösen létrehozott jelenetekben kísérleteznek, ami csökkenti a közvetlen önfeltárás kockázatát, miközben továbbra is lehetővé teszi az egyéni tapasztalataik reflektálását. A szerepcseré révén mindenki különböző perspektívákat tapasztalhat meg, ami elősegíti a nézőpontváltásokat és rávilágít a strukturális problémákra. A módszer erőssége abban rejlik, hogy szimbolikus védelmet és intenzív tapasztalati bevonódást kínál, amelyek a csoportos reflexió során válnak értelmessé.

A művészetterápia nonverbális módszerekkel segít feldolgozni az intenzív élményeket. A vizuális alkotás – mint például a festészet, a kollázs vagy a vegyes technikák – lehetővé teszi az érzelmek és feszültségek kifejezését, különösen azok számára, akiknek nehézséget okoz verbalizálni élményeiket. A vizuális szimbólumok hozzáférést biztosítanak a tudattalan tartalmakhoz, míg a műalkotás kézzelfogható jellege fokozza a kontroll és az átszerveződés érzését. Az alkotások csoporton belüli megosztása kollektív megerősítést kínál: a tagok felismerik és elfogadják egymás által kifejezett élményeket.

A két módszer integrált alkalmazása egy összetett feldolgozási ívet hoz létre. A szociodráma interakció révén hozza felszínre a tapasztalatokat, míg a művészetterápia szimbolikus teret kínál az átalakuláshoz és az integrációhoz.

Megtörni a csendet

Módszertani megvalósítási keretrendszer

Ez a kombináció támogatja a tudatosságot, az érzelmi feldolgozást és az erőforrások mozgósítását, elősegítve az egyéni önreflexiót és az erősebb csoportkohéziót.

Módszertani Megvalósítási Keretrendszer

A program két egymást követő napon keresztül zajlott, minden nap egyetlen folyamat szerves részét képezte. Az első nap szociodramatikus keretek között zajlott, a tanulási helyzetekben fellépő feszültségek és frusztrációk szimbolikus dramatizálására összpontosítva. A nyitókör és a csoportkohézió erősítését célzó rövid bemelegítő gyakorlatok után az akvárium módszerével egy közös történetet alkottak, amely a dramatikus alapként szolgált.

Kiválasztott jeleneteket játszottak el, és a résztvevők pozícióváltásokon keresztül több perspektívából fedezték fel a helyzeteket, betekintést nyerve az egyes szerepekhez kapcsolódó érdeklődési körökbe és feszültségekbe. A reflexív körök különböző szakaszokban támogatták a tapasztalatok tudatosítását és a személyes rezonanciák artikulálását, fokozatosan létrehozva egy közös tapasztalati alapot.

A reflexív körök különböző szakaszokban elősegítették a tapasztalatok tudatosítását és megkönnyítették a személyes rezonanciák artikulációját, fokozatosan kiépítve egy közös tapasztalati alapot.

Megtörni a csendet

Módszertani megvalósítási keretrendszer

A második napot a művészetterápiának szentelték, szimbolikus és nonverbális teret kínálva az előző napi tapasztalatok integrálására. Egy rövid összefoglaló és előkészítő tevékenységek után a résztvevők festéssel, kollázssal és vegyes technikával dolgoztak, hogy különös jelentőségű szimbólumokat és érzelmeket jelenítsenek meg. Az elkészült alkotásokat egy közös térben helyezték el, láthatóvá téve a belső élményeket a csoporton belül. A záró reflexív kör lehetővé tette a résztvevők számára, hogy bemutassák alkotásaikat, artikulálják a jelentéseket, és hozzájáruljanak egy kollektív értelmezési kerethez.

A két nap szoros összekapcsolódása biztosította, hogy a szociodramatikus élmények ne maradjanak megoldatlanul, hanem szimbolikus-kreatív formában átszervezhetőek és integrálhatóak legyenek. A megvalósítás ehelyett nem különálló gyakorlatokból, hanem tudatosan megtervezett és összekapcsolt fázisokból állt, amelyek folytonossága elősegítette az élmények fejlődését, bővülését és integrációját.

Szociodráma

Személyes narratívák és reflexiók

A csoport közösen felépített narratívája a tanár-diák konfliktust helyezte a középpontba: a későn érkezők szigorú tanárral való szembesülésének helyzetét. A jelenetek eljátszása után a résztvevők először a korábban betöltött különböző pozíciókból vett reflexiókat osztották meg.

A diák szemszögéből:

„Megalázottnak és tehetetlennek éreztem magam, akivel igazságtalanul bántak. Egy kis késlekedés aránytalan büntetéssé vált, és nem volt módom megvédeni magam.”

„Még kívülről is egyfajta kollektív szégyenérzet öntött el; kínos volt nézni, ahogy a későn érkezőket felelősségre vonják.”

A tanár szemszögéből:

“Órákig készültem, és ha valaki késik, az valóban tiszteletlenség.”

„Sajnáltam a diákokat, de megértettem a tanárt is. Értékes volt belülről érezni, milyen bonyolult lehet mindkét félnek.”

A hiányzás, mint közös tapasztalat:

„Teljesen hiányzott az empátia; az emberi figyelmességnek nyoma sem volt.”

Az ezekben a pozíciókban átéltek megosztása személyes emlékeket aktivált, és a szociodramatikus környezetben létrejövő kohézió teret nyitott a résztvevők számára ezek hangoztatására.

Személyes élmények, amiket a darab felidézett:

„A középiskolában ugyanezt éltem át: ha elkéstem, megaláztak az osztály előtt. Ez visszahozta bennem azt a sebezhetőséget és szégyent, amit akkor éreztem.”

Szociodráma

Személyes narratívák és reflexiók

„Amikor valami rajtam kívül álló dologért kell felelnem, ugyanazt az igazságtalan bánásmódot érzem.”

„Szigorúan felelősségre vontak az iskolában és otthon is, és soha nem volt lehetőségem elmagyarázni az okokat. Most újra átéltem ugyanazt a tehetetlenséget.”

„Pontosan tudom, milyen frusztráló, amikor valaki nem tiszteli az erőfeszítéseimet – bár ezúttal újra átéltem ezt az érzést a tanár frusztrációján keresztül.”

„Ó, hányszor éreztem úgy, hogy a merev szabályok vakká teszik az embereket a mögöttük álló emberi lényre.”

Kollektív érzelmekként:

„Úgy éreztem, mintha közös szégyen töltötte volna be a termet. Mintha az egész csoport együtt pirult volna a későn érkezők helyett.”

A reflexiók rávilágítottak arra, hogy a dramatizált helyzetek nem korlátozódtak magára a narratívára. A résztvevők saját életükből származó emlékeket hoztak fel: az igazságtalan bánásmód élményeit, az önvédelem lehetetlenségét, vagy azt a dilemmát, amelyben a fegyelem és a megértés egyaránt érvényesnek tűnik, mégis soha nem találkozik. A közös munka így egyszerre világította meg a diákszerep sebezhetőségét, a tanár felelősségét, a kollektív szégyen élményét és az empátia hiányát – mindezek mélyen személyes lenyomataival együtt.

Művészetterápia

Személyes narratívák és reflexiók

A második nap kreatív feladatában a résztvevők színekkel, formákkal és szimbólumokkal fejezték ki az előző foglalkozás központi érzelmeit. A papír minden sarka egy adott témához volt rendelve, például hiábavalóság, inspiráció, félreértés és megbecsülés, a középpont pedig a jóllétet képviselte.

A létrehozott képek nemcsak a dramatizált élmények vizuális lenyomatai voltak, hanem mélyen személyes élettörténetek hordozói is.

A hiábavalóságot gyakran szürke árnyalatokkal, halvány vagy marginális formákkal ábrázolták. Az egyik résztvevő így magyarázta: *„Olyan, mint az iskolában, amikor láthatatlannak éreztem magam – ha nem tudtam a választ, mintha jobb lett volna ott sem lenni.”* Egy másik egy apró pontot festett a lepedő szélére: *„Ez vagyok én, valaki, akinek nincs helye, aki kicsúszik a figyelemből.”*

„Mások spirált vagy örvényt használtak:”
„Pontosan így éreztem magam, amikor nem tudtam lépést tartani a többiekkel – egyre lejjebb és lejjebb húztak.”

Egy másik gondolat a tehetetlen elszámoltathatóság okozta frusztrációt ragadta meg: *„Amikor valamiért kell felelnem, amit nem tudok irányítani, ugyanazt az igazságtalan bánásmódot érzem.”*

Az ihlet ezzel szemben élénk és dinamikus formákban jelent meg – villámlásként, szikrákként, csillagokként. Az egyik résztvevő így nyilatkozott: *„Amikor sikerül alkotnom, érzem, hogy valami lángra lobban bennem, és ez visz előre.”* Élénkpiros és energikus formák vizuálisan kifejezték az örömet, az energiát és a szabadságot.

A félreértést falak, kockák és párhuzamos vonalak szimbolizálták. Ahogy az egyik elmélkedés fogalmazott: *„Ez a fal az, amikor a tanár nem figyel”.*

Művészetterápia

Személyes narratívák és reflexiók

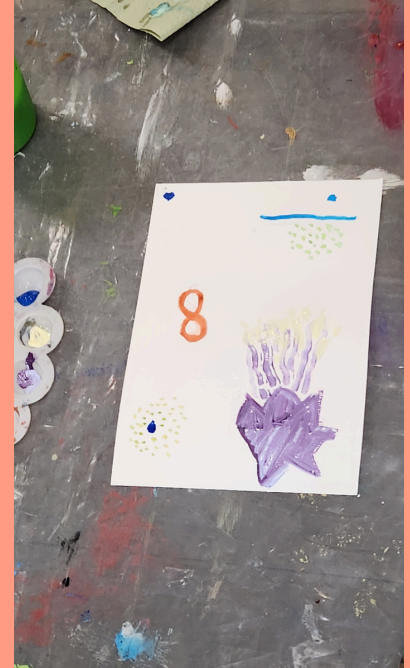
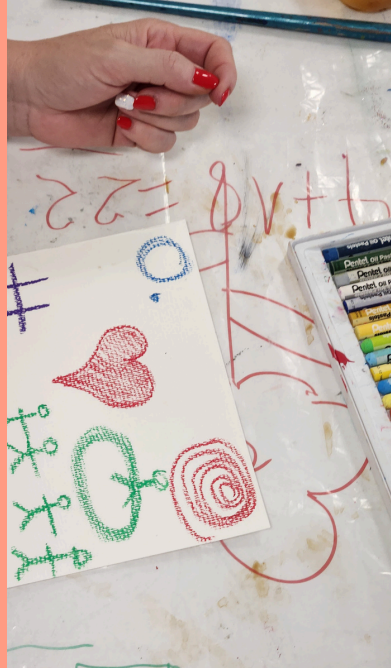
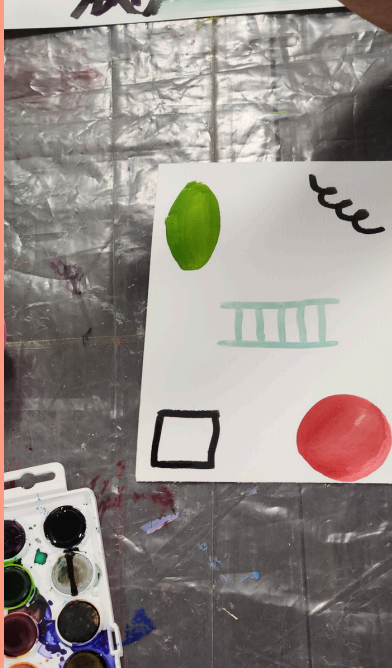
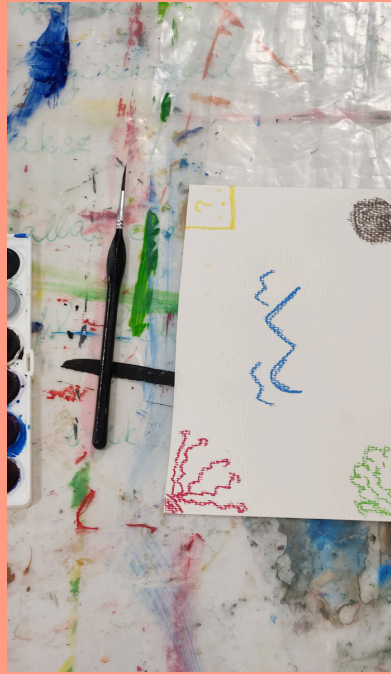
„Bármit mondok, nem jut el a célhoz, és ez mélységesen frusztráló.” Egy másik hozzátette: *„A kocka az iskolapad, amiben ültem – bezártság, mozdulatlanág –, és eközben az anyag elszárgult mellettem anélkül, hogy bármilyen értelmet nyert volna.”*

A megbecsülést természeti szimbólumokon keresztül fejezték ki: egy bokor, egy növény, egy mosolygó nap. Az egyik résztvevő így magyarázta: *„A növény azt jelenti, hogy valaki törődik velem, és így én is növekedhetek.”* Az ilyen képek a táplálást, a vitalitást és a kapcsolatot testesítették meg.

A középpontban a jóllétet pozitív és erősítő motívumok fejezték ki: szív, nap, madarak, a végtelen jel. Ahogy az egyik résztvevő összegezte: *„Itt végre nem arról rajzoltam, ami hiányzik, hanem arról, ami erőt ad nekem.”*

A gondolatok világosan megmutatták, hogyan lehet az előző nap drámai élményeit vizuális nyelvé alakítani, ahol minden szimbólum személyes emlékekhez kötődik. A hiábavalóság szürkése, a félreértések falai, az ihlet tüze és a hálát keltő képi világ együttesen rajzolt ki egy belső utat, amely a jóllét közös központja felé vezet.

Személyes történetek

Péter története

„Aznap reggel mindent megtettem, hogy időben elinduljak, de így is lekéstem a buszt. Amikor végre beléptem a tanterembe, a tanár rám szegezte a tekintetét: miért nem tisztelem a közösséget? Megpróbáltam elmagyarázni – a busz késett, a húgom beteg volt –, de a szavak a torkomon akadtak. Nem kérdezett, nem figyelt, csak intett a kezével, és elégtelenre becsült. Úgy éreztem, mintha a hangom egyáltalán nem számítana.”

A délután otthon sem volt másképp. A szüleim kérdés nélkül folyton kérdezősködtek, hogy miért nem vagyok óvatosabb, miért nem próbálkozom jobban. El akartam mondani nekik, hogy tényleg mindent megtettem, amit tudtam, de a szavak ismét elhaltak. Megint én voltam a hibás.

Két világ között ragadtam – az iskolában a tanárommal, otthon a szüleimmal. Mindkét oldal válaszokat követelt, de egyik sem hagyott teret az én történetemnek.

Úgy éreztem, hiába küzdök keményen, a rendszer erősebb nálam. A tehetetlenség nehéz kőként nyomta a mellkasomat. Ami a legjobban fájt, az az volt, hogy senki sem akarta tudni, miért késtem, miért vallottam kudarcot. Mintha a hangom egyszerűen nem létezett volna.”

Személyes történetek

Zoltán története

„Mindig ideges voltam matekóra előtt. Otthon gyakran órákig ültem a füzetem felett, és próbáltam megérteni a feladatokat, hogy ne bukjak meg. Mégis egy nap, a táblánál, elakadtam. A tanár rám förmedt: „Soha nem figyelsz, mindig hibázol!” Megpróbáltam elmondani, hogy egész délután gyakoroltam, de csak a hibát látta. Az osztálytársaim nevettek, én pedig azt kívántam, bárcsak eltűnhetnék.”

Hazafelé a buszon újra meg újra lejátszottam a jelenetet: miért nem számít, mennyi erőfeszítést tettem? Senki sem akarta tudni, mennyire próbálkoztam – csak azt, hogy kudarcot vallottam. Úgy éreztem, mintha az összes munkám láthatatlan lenne. A tanárnak a felkészülés semmit sem jelentett; a társaimnak a hiba csak szórakoztatás volt.

Ekkor értettem meg, mit jelent láthatatlannak lenni: jelen lenni, küzdeni, de csak azért észrevenni, ami hiányzik.

Egyre jobban féltem megszólalni, attól féltem, hogy újra lebukok. Lassan már nem a matekfeladatokról féltem, hanem attól a bizonyosságtól, hogy bármit is teszek, soha nem lesz elég. Ez a félelem erősebb lett, mint bármilyen tudásom.”

Személyes történetek

Mária története

“Irodalomórán egy kötelező olvasmányról kellett felelnem. Az előző héten beteg voltam, és nem tudtam befejezni a könyvet. Őszinte akartam lenni – elmondani, hogy meddig jutottam el, és hogy megértettem, amit olvastam. A tanár félbeszakított: „Ez nem elég; ha nem vagy felkészülve, az a te hibád.” Ott álltam az asztalomnál, és éreztem, hogy minden erőfeszitésem szertefoszlik. Szégyelltem magam mindenki előtt, mintha semmit sem tettem volna. Mégis lázas éjszakákat töltöttem azzal, hogy annyit olvastam, amennyit csak tudtam. Senkit sem érdekelt, hogy miért nincs kész a feladat; csak a hiányosságot látták. Ez a tapasztalat velem maradt: bármennyire is igyekszem őszinte lenni, és megmutatni, mit tettem, ha az eredmény nem tökéletes, azonnal hibásnak ítélnék. Így megtanultam csendben maradni, félve attól, hogy újra megszégyenítenek.”

Művészetterápia

Személyes narratívák és reflexiók II

A kollázmunka instrukciója az volt, hogy korábban felszínre került frusztrációkat és az ellenük való védekezés módjait ábrázolják. Az eredmény azonban továbbment: a frusztrációk szinte kivétel nélkül tágabb, rendszerszintű képeken keresztül jelentek meg, míg a védekezés főként a privát szférában jelent meg.

A kollázsok felső részében erős szimbólumok jelentek meg: *„Háború, éhínség, a természet pusztulása – mindez felettünk magasodik, rajtunk kívül álló módon.”* Egy másik résztvevő így emlékezett vissza: *„A hírek áradata olyan, mint amikor túl sok információ zúdult rám az iskolában, és egyszerűen nem tudtam befogadni.”* Az erkölcsi hanyatlás érzése is jelen volt: *„Úgy érzem, mintha kicsúszott volna a lábam alól a talaj – sem az iskolában, sem a világban nem találok stabil alapot.”* Az alsó részekben védekező mechanizmusok és erőforrások jelentek meg. *„Az otthonom és a barátaim biztonságban tartanak – itt érzem azt a biztonságot, amit a tanulásban soha nem éreztem.”*

Egy másiknak: *„A természet és a kutyám közelsége ad erőt a kitartáshoz.”* Spirituális erőforrások is felmerültek: *„A Bhagavad Gítá és a meditáció segítenek abban, hogy ne terheljen a túlterhelés.”*

Egy közös minta vált láthatóvá: a külső nyomás globális dimenziókat öltött, míg a védekezés nagyrészt személyes maradt. *„A stressz és a versengés mindenhol jelen van, de amikor kimegyek a természetbe, újra szabadnak érzem magam.”* A kollektív stratégiák szinte teljesen hiányoztak, ami azt hangsúlyozza, hogy a résztvevők főként a privát köreikhez fordulnak, amikor nagyszabású kihívásokkal szembesülnek.

A kollázsok így továbbvitték a tanulási frusztrációkban gyökerező érzéseket, miközben szélesebb horizontra kiterjesztették azokat. A túlnyomó külső nyomás és a szűken meghatározott személyes erőforrások közötti feszültség élesen rávilágított arra, hogyan élnek együtt a résztvevők a frusztrációval és a védekezéssel.

Összefoglalás és konklúzió

A csend megtörése és az élmények feldolgozása

A program tapasztalatai azt mutatják, hogy a szociodráma és a művészetterápia kombinációja hatékony keretet biztosít a tanulási kontextusokban tapasztalt frusztrációk kezeléséhez. A szociodramában közösen felépített, fiktív narratíva biztonságos, szimbolikus teret teremtett a résztvevők számára tapasztalataik feldolgozásához. A pozíciócserék lehetővé tették ugyanazon helyzet több perspektívából történő megvitatását, csökkentve az áldozati és a tekintélyi szerepek közötti polarizációt. A csoportdinamika által generált kollektív tapasztalatok erősítették mind a kohéziót, mind a közös érzések érvényesítését.

A művészetterápia a nonverbális és szimbolikus kifejezésmódon keresztül felszínre hozta a tudattalan érzelmeket és gondolatokat. A műalkotások nem csupán a tapasztalatokat ábrázolták, hanem lehetővé tették azok átalakulását és integrációját.

Maga az alkotói folyamat a sikerélményt, a szabadságot és az erőforrások aktiválását kínálta, hozzájárulva a frusztráció enyhítéséhez.

A két módszer kombinációja többretegű feldolgozást tett lehetővé kognitív, érzelmi, testi és szimbolikus szinten. A drámai munka a frusztrációk felismerését és artikulálását támogatta, míg a művészetterápia az érzelmi súly csökkentését és a pozitív erőforrások felé való elmozdulást segítette elő.

A megközelítés nem korlátozódik kis, hátrányos helyzetű csoportokra. Alkalmazható szakképzésben, etnikai kisebbségek, női csoportok vagy migráns közösségek körében, ahol a verbális önfeltárás kihívást jelent. Az oktatási intézményeken belül megelőző és érzékenyítő eszközként szolgálhat, erősítve a motivációt és enyhítve a feszültségeket.

Források

The Application of Art Therapy in Adult Education

https://www.clausiuspress.com/assets/default/article/2024/08/21/article_1724239926.pdf

Art Therapy and Trauma

<https://scholarworks.calstate.edu/downloads/6682xc53p>

The use of sociodrama in social work research

<https://link.springer.com/article/10.1007/s11620-025-00864-1>

Sociodrama as a “potential stage” for creating participative and transformative research on social work with families living in vulnerable situations.

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7573865/>

The writers of this publication would like to remain anonymous.

Ezt és a sorozat többi füzetét angol, német, magyar és holland nyelven itt találja:

<https://www.enhancelearnervoice.com/the-enhance-mini-booklets/>

További információkért vegye fel velünk a kapcsolatot:

Nevelők Háza Egyesület (NHE)
Pécs, Hungary
info@ckh.hu
www.ckh.hu

2025 Szeptember

Co-funded by
the European Union

Az Európai Unió finanszírozásával. A kifejtett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(k) nézeteit tükrözik, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) álláspontját. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem tehető felelőssé értük.